ter. P. atriæ. TULL. Ut videlicet fœda ſcelera ſua bellis nominibus tegeret *Marco*que partem, *Antonino Pio* avum, *Auguſto* Caeſarem referret, & addito *Felicis* elogio ſupra hos omnes ſe extolleret. Sane nomen *Antonini* pari arrogantia ille, pluresque Succeſſorum, aſſumſere qua omnes Impp. nomen *Cæſaris*, atque *Auguſti*, quia celebre erat, charumque in populo. *Pii*, ac *felicis* elogia labentis poſtea imperii adulatio omnibus ſine diſcrimine Principibus obtulit: ut dulcis ſaltem illius, qua erat *Antoninus* Pietatis atque Felicitatis, quam omnes cupiebant, ſive ſpes, ſive recordatio demulceret. Numi *Commodi* ubique obvii.

DIALOGUS VII.

De

Numis HELVII PERTINACIS, & qui ei ſucceſſerant usque ad GORDIANUM III.

TULLIUS.

1. DEfluit jam ſeries tua, optime Publi, & in ſingulis, qui ſequuntur, Auguſtis rarior fit: quod equidem Arculæ tuæ magis intereſt, atque noſtræ hujus Exercitationis. Satis etenim hactenus exemplorum. Vidiſti jam capita nuda, laureata radianti corona incincta: pleraque inſuper omnia, quæ latinis in numis occurrunt, elogia promte & alacriter legis: vim inſuper ac pondus eorum affatim ex me didiciſti. Nihil ergo *Adverſis* te deinceps magnopere morabitur, quam forſitan Prænomina, atque Nomina, literis duntaxat, aut ſyllabis initialibus deſcripta: quorum tamen cauſa opus non eſt, ut ſingulos tibi numos depingam. Pereruditi *Patarolii* ſæpe tibi laudatam *Seriem Auguſtorum &c.* libellum percommodum ſume in manus, ubi nitidiſſimas *Adverſarum* imagunculas habes, prænomina ac nomina omnia, breviſſimamque ſingulorum hiſtoriam, Uxores inſuper ac Liberos, unacum Tirannnis imperium affectantibus, gratiſſimo compendio leges. Cum tibi, tum meis hactenus e Dialogis diſces, qui flores ex hiſtoria alias prolixa præ cæteris legendi. Noſti quam tempori ego conſulere debeam, ac propterea cavere, ne, quod præter inſtitutum foret, & ipſe volumen conficiam

ficiam. Aliquousque tamen tui in gratiam nihilominus pergam, & ex cæteris Impp. illos demum pingam, quorum in numis nova se difficultas primo tibi obtutu objiciet. Alios recensebo duntaxat, non enarrabo: immo tibi sermonem multo rectius cedam.

PUB. Pupillam tu meam, Honorande Tulli, si officia tua mihi tam charissima subtrahis. Verumtamen tua maxime prudentia noverit, quid Discipulo mihi expediat. Agedum itaque: manda. *TULL.* Sic deinceps pergemus. Illos Augustos, sive Caesares, quorum te numi deficiunt, ego, forula tua oculo præcurrens, ad numerum revocabo: quos tuis in numis tu leges, ipse recense. Hærebimus porro ad eos duntaxat, quos pinxi. Principio vero notes velim, maximam fere partem eorum, qui sequentur Augustorum a militibus acclamatam: quorum barbara fœdaque colluvies tanta licentia fuit, ut, non quidem suffragiis, sed insanis tumultibus orbi Dominos daret. Imperii lex hæc demum fuit, per cædes ad illud grassari non modo prioris ejus Principis, qui illud tenuerat, sed uxoris persæpe, Liberorum, Agnatorum: deinde summam ad tempus potestatem tanti emere, quanti militum inexplebili avaritiæ visum est. Nec aliter, neque diutius imperare licuit, quam belluis illis collibuit: quæ novitatis indies studiosæ, sive bonos, sive malos demum Principes diu ferre non poterant, nisi scelera eis atque rapinas impune, præmia vero jugiter atque profuse largirentur. Paribus prope verbis, immo gravioribus longe & amplioribus, tam miseram Imperii conditionem longe ante me deflebat disertissimus ille *Erasmus*. Ita post *Commodi* cædem *Publius Helvius Pertinax*, invitus quidem, Authore Læto, acclamatus, homo vere antiquis moribus, atque summa gravitate: quia tamen Prætorianorum militum disciplinam rigidius exegit, 3tio mense occisus est. Par fatum *M. Didium Severum Julianum* involvit, qui imperium, a militibus non secus atque sub hasta venditum, emit: sed pacti immemor & solutionis, sive impotens, mense septimo trucidatus est. Utrorumque numi satis rari. Mox, qui in Syria erat exercitus, extulit *Cajum Pescennium Nigrum*: Britannicus eodem tempore *Decimum Clod. Septimum Albinum*: Germanicus *Septim. Severum*. Atque hic postremus contra cæteros, acerbissima licet dimicatione, obtinuit postea, *Pertinacis* cognomen assumens.

II.

Erasm. Rot. Præfat. ad Sueton. edit. ex recensione Theod. Pulman. factam Antu. apud Plant. 1574.

PUB. Hunc *Severum* aliquoties spectare mihi licet in argento, in ære vix semel. In plerisque porro meis quidem numulis, ubi laureatus est semper, lego duntaxat: SEVERUS PIUS AUG.*ustus*. Is tamen, quem pinxisti, argenteus parvus ita habet: L.*ucius*. SEPT.*imius*. SEV.*erus*. PERT.*inax* AUG.*ustus*. PARTH.*icus*. MAX.*imus*. *TULL.* Numi ejus-

III. Tab. II. Num. III.

ejusdem argentei fere æreis frequentiores; in quibus alii etiam cognomen *Britannici* habent. Nempe *Pescennium Nigrum*, atque Albinum æmulos nactus, dolo egit, hunc postremum Cæsarem dicens, ut, hoste uno interim submoto, alterum vi tota adoriretur. Pugna comissa vicit, *Pescennium* in fugam agens, quem Antiochiæ deprehensum milites occidere, degustato vix demum imperio. Caput ejus abscissum *Severus* Byzantium misit: sed cives etiam mortuo fidem servarunt, donec triennio obsessi deficerent tandem fame enecati. Tum *Severus* urbem solo æquavit, non ante, quam M. deinde *Constantino*, exsuscitandam. Sublato *Nigro*, *Albinum* per sicarios amovit. Parthis postea, atque Britannis arma victricia intulit, nec male imperavit, podagra licet affectus, castra tamen secutus. Imperii novissimum æmulum passus filium *Caracallam*, qui multas ei insidias incassum tamen struebat, obiit tandem senex annorum 66. imper. an. 18. Chr. 211. *Pescennii* numi, maxime latini, admodum rari: *Albini* paulo frequentiores.

IV. Tab. II. N. IV. *PUB.* Quem proxime pingebas numum denuo apud me argenteum parvum, quam torvo est vultu: Legenda brevis: ANTONINUS PIUS AUG.*ustus*. *TULL.* Vultus turpis animi fœdioris est index. *Caracallam* sistit hic numus, *Septim. Severi* filium improbum natu majorem, cui alias *M. Aurel. Bassiani Antonini* nomina fuere: *Bassianus* tamen in numis non legitur, minus *Caracallæ*, quo joci causa olim affectus, hodie, ut ab aliis discernatur, passim appellari solet. Imperio a patre unacum fratre *Geta* est destinatus: qui vero patri toties insidiatus est, quomodo fratrem collegam sustinuisset? Dissidentibus ergo mater *Julia Domna* imperium divisit, Occidentem *Caracallæ*, Orientem vero *Getæ* regendum designans. Sed *Caracalla*, qui & matri incestum intulit, fratrem in sinu ejus ambitus causa perfodit. Alias etiam rapax, crudelis, atque scelestus, Parthica in expeditione, ventrem levans, confossus est an. æt. 29. imper. 7. Chr. 217. Numos ejus, undique quidem frequentes, aliter tamen ab *Elagabali* numis vix demum discernere licet, quod oppido notes, nisi truci ex vultu, cum in utrisque eadem plane nomina scribantur. *PUB.* Pinxisti & *Getam* ex æreo apud me numo Capite laureato, cum Epigraphe: IMP.*erator*. CAES.*ar*. P.*ublius*. SEPT.*imius*. GETA PIUS AUG.*ustus*. Alias vero eum in argento quoque teneo juvenem admodum nudo capite, circum quod lego: P.*ublius*. SEPT.*imius*. GETA CAES.*ar*. PONT.*ifex*. *TULL.* Uterque numus non undique obvius: posterior cusus ante priorem, *Geta* adhuc solummodo Caesare, alter jam Augusto. Dum in posteriore *Pontifex* legis, non de Pontificatu Maximo, sed minore aliquo accipe. Cæterum hic Princeps moribus erat non plane malis, certe

Tab. II. Num. V.

certe melior fratre, qui eum necavit, imperii post Patrem mense II.mo.

Caeso quoque *Caracalla*, astu occulto *Marc. Opelius Severus Macrinus*, vili genere, ast legum peritus, æqui tenax, manu validus, Disciplinæ militaris custos, arripuit: sed a Parthis pacem mercatus displicuit, Juliæ Moesæ artibus a militibus occisus, ut nepos *Elagabalus* imperaret, an. imp. 2.do inchoato. Fato etiam pari filius *Diadumenianus* oppressus, forte necdum ab ephebis egressus. Amborum numi rariores. *PUB.* Hunc postremum numus apud me æreus meus medius elegantissime sistit capite nudo, quod sequentia circumstant. M.*arcus.* OPEL.*ius.* ANTONINUS DIADUMENIANUS CAES.*ar.* *TULL.* *Macrinum* sui causa necatum *Elagabalus*, aliis *Heliogabalus* dictus, quo cognomine *Sacerdotem solis* exprimi volunt, secutus est, in numis suis fere obviis non alia, quam *M. Aurel. Antonini Pii* nomina tulit, æque ut *Caracalla.* Quare, cum vultu duntaxat, internoscendus sit, qui junior, ac *Caracallæ*, magisque compositus, inferiore tamen labio prominente, plerumque insuper numi ejus latini stellam exhibeant, quæ solem referre dicitur: ego ejusmodi apud te numum argenteum parvum utraque sui facie pinxi. *PUB.* Caput in *Adversa* juvenile ac laureatum hæc circum elogia ornant: IMP.*erator.* CAES.*ar.* M.*arcus.* AUR.*elius.* ANTONIN.*us.* P.*ius.* AUG. In *Aversa* stat ipse, veluti linea veste, nec caput, neque brachia, nec infimos pedes velante, nihilominus tamen attracta, ceu Pontifex ad aram flammantem, dextra pateram tenens, qua veluti sacros liquores affundat, sinistra elata florem, sive ramusculum gerens. Pone humerum sinistrum supra aram quidem stella pluribus radiis corruscat, solem referens, ut mox ajebas. *Legenda:* SACERDOS DEI SOLIS ELAGAB.*ali.* Videas præterea in area authoritatem Senatus indicatam per S.*enatus.* C.*onsulto.* *TULL.* Homo iste, de quo loquimur, impurissimus irato penitus Jove, & iniquissimo quopiam fato, Romanum deformavit imperium. Natus verosimile creditur ex *Caracalla* Imp. & scorto *Soemiade*, in urbe Syriæ Ardena, Sacerdos solis vel puer adhuc ibidem creatus. Syri namque Solem, quem *Alagabalum*, vel *Elagabalum* dixere, maxima superstitione coluerunt. Nomina ei fuere præter ea, quæ in numo legisti, etiam *Bassianus*, quo fuit & *Caracalla*, atque *Varius*, ab avia forsitan Julia Maesa Varia: quamquam non desint, quibus *varius* idem est, ac *spurius*, seu incertæ damnatæque Originis. Cognomina, teste *Dione*, ob nimia quidem vitia, Avitus, Pseudo-Antoninus, Sardanapalus: infandæ etenim libidinis fuit, idque propalam. Unde non solum omnium mulierum vir erat, sed omnium virorum etiam mulier, neque erubuit, *Mulier*, *Domina*, atque *Augusta*, salutari-

V.

Tab. II. Num. VI.

VI.

Dio Lib. XXIX. pag. 914.

Vulgo tamen *Elagabalus* audiit a Solis Sacerdotio, cultuque Romæ invecto. Huic illico templum constituit, voluitque, *ut omnia cæterorum Sacra illuc transferrentur*, teste *Lampridio*, *atque nullus Romæ deus*, *nisi Alagabalus*, *coleretur*. Unde & in Numo veste Syra, non Romani Pontificis habitu est. Flos vero, quem manu tenet, ignotus, Soli forte præ cæteris sacer erat: nisi magis ramusculus esse debeat, aspergilis subiens locum, quo Popæ victimas populumque lustrabant. Etsi namque e pilis equinis frequenter colligatum id esset, sæpe tamen ejus locum lauri vel oleæ ramus, saltem apud Quirites, subibat. Sustulere hoc probrum Praetoriani milites in latrina ejusque cadaver lapide aligato Tiberi merserunt, cum annos ætatis 20. necdum attigisset, 14 imperasset.

VII. Tab. II. Num. VII. *PUB.* Quem deinde e tot argenteis æreisque apud me *Alexandri* numis pingendum selegisti, in omni fere arcula mea sine exemplo est. Quippe geminos redhibet vultus laureatos, sibi tamen simillimos, quorum unus alteri velut incumbit. *TULL.* Tanto alias rariores juxta ac gratiores sunt Numi, quanto pluribus capitibus illustres sunt: quod æs unum idemque in plurium tamen notitiam ducat, neque frequenter illud, sed graves ob causas accidere consueverit. Verumtamen numi hujus tui alia prorsus est ratio: neque eum ars quædam, sive cura præcipua, sed error potius atque incuria singularem effecit, quin propterea dignior evaderet. Cum namque cuderetur *Adversa*, lamina primos post ictus nonnihil a modulo abscessit: unde sequentes vultum *Alexandri* eadem in Area bis expressere. Ejusmodi vultu duplici numum Græcum *Gallieni*, a Syedrensibus cusi, in imagine pariter sistit *Appendicula* novissima ad Cl. *Vaillantii* numos Urbium Græce loquentium e cimelio *Granelliano* Viennensi T. XVIII. n. 250. ejusque causam pariter a modulo aberrante reposcit. *PUB.* Alia ego omnia opinabar potius, ut modicus tironi est sensus. Legenda sic habet: IMP. *erator*. ALEXANDER PIUS AUG.

VIII. *TULL.* In aliis porro numis nomina offendes: M. *arcus*. AUR. *elius*. SEV. *erus*. ALEXANDER &c. Fuit *Varii Marcelli* filius ac *Juliæ Mammeæ*, natione Syrus, quondam *Alexianus* appellatus, Cæsar primum dictus, *Macrino* trucidato, iterum vero, postquam ab *Elagabalo* adoptatus fuit. Sed amor, quo apud omnes valuit, *Elagabali* invidiam, odium, atque insidias ei peperit: donec isto sublato, imperium bonis avibus capesseret, plurimaque virtute ornaret, Christianæ Religioni, cui mater Mammea addicta fuisse videtur, adeo propiuqus, ut, si per eum stetisset, CHRISTI, quem laribus suis, sive diis penatibus i. e. domesticis junxit, cultum omnibus suasisset.

Roma

Roma autem vetuit. Parthos vicit, ac Persas, non æque in Germanos felix. Necem ei milites intulere, quibus severior, mater porro, cui plurimum deferebat, parcior videbatur. Mortuum tamen flendo planxerunt. Occidit an. æt. 30. imp. 14. Chr. 235. Numis ejus nihil crebrius, si illos demas, qui eum Cæsarem sistunt. Æmulos habuit *Antonium* quemdam, qui paulo post fugit: *Ovinium Camillum*, quem *Alexander* imperii participem factum occipit: *Taurinum*, qui Euphrate se mersit.

PUB. Sunt mihi numi ærei atque argentei *Maximini*, atque *Maximi*: quinam illi fuere? *TULL.* *Maximinus* e Thracia oriundus patre opilione, immani corpore ac crudissimis moribus, *Alexandro* cædis author fuit, post eum a militibus acclamatus. Ingluvie maxima fuit, nec minori crudelitate. Suæ stirpis omnes sustulit, ut generis obscuritatem celaret: neque Senatui pepercit. Germanis formidabilis erat, ob corporis molem, robustos lacertos, quodque iræ impotens esset. *Julio* illi prænomen erat: cognomen *Thracis* hodie a patria obtinuit, quo a cæteris *Maximinis* discernitur. *Gordiano* contra eum acclamato, Romam tetendit irarum plenus: sed urbe Aquileia ei obnitente, proprios in milites cum rabie excanduit, vicissim ab ipsis cum filio, *Cajo Julio Vero Maximo*, quem Cæsarem dixerat, confossus, an. æt. 54. imper. 3. Numi Patris frequentiores, quam filii. IX.

PUB. *Gordiani* permultos teneo numos in argento ac ære, num illius, quem illico dixeras? *TULL.* Nequaquam, sed Nepotis illius. Qui contra *Maximinum* acclamatus est *M. Antonius Gordianus*, cui *Afer* cognomen, quod Africæ esset Proconsul, senior erat, vir probus, fortis, & doctus. Militibus vero suis præ timore ad Capelianum, *Maximini* ducem, deficientibus, victo insuper filio suo *M. Anton. Gordian.* juniore, atque necato, ipse laqueo vitam ultro finivit, An. 80. ætat. imper. mense altero. Utriusque numi ob tempus nimium breve omnium fere rarissimi, quos tiro vix speret. Erat vero, qui seni huic *Gordiano* alterum adhuc filium, qui Cæsar etiam fuerit, assereret: quin tamen se doctis probaret. Romæ autem, nuntiata *Gordianorum* cæde, Senatus *Decimum Cælium Balbinum*, & *Marcum Clod. Pupienum Maximum* elegit, ut simul imperarent, *Balbinus* quidem domi, *Pupienus* in castris. Ambo viri clarissimi erant, nec male convenerunt: sed militibus vel ideo invisi, quod a Senatu, non a se, lecti essent. Ingenti ergo tumultu seditionem movebant: quam ut sedarent Imperatores, subito consilio *M. Antonius Gordianum* fere puerum, Senioris *Gordiani* X.

nepotem, Cæſarem dixere, ſeque velut imperii Tutores tantummodo ajebant. Brevi tamen e Prætorio rapti, multisque affecti fuerunt injuriis: deinde, cum Germaniæ exercitus opem eis laturus advolaret, ambo prius interfecti ſunt. Uriusque numi haud omnibus obtingunt.

XI. *PUB.* Horribilia refers, ac mirum ſane, fuiſſe tandem in hoc rerum tam impio turbine, qui imperium tamen cuperent. *TULL.* Ambitio quem non præcipitem dat? Rerum dominos eſſe nimis quam dulce venenum. Superbus quiſque, licet ſpe proſperi ſucceſſus firma atque prudenti modicum ſuſtentari ſe videat, dummodo tamen Gloria adſit, nititur præſumtione. Eſt præterea Rebus publicis ſua ſemper Authoritas, ut, quoties capite eſt opus, cogere poſſit etiam nolentes, ut imperent. *PUB.* *Gordianum* hunc III. numi, quos obvios eſſe vel mea ſat copia prodit, juvenem ſiſtunt, vel lauro, vel corona radiante incinctum, omnes tamen laudant Auguſtum. *TULL.* Nimirum qui Cæſarem ſiſtunt, non obvii. *PUB.* *Legenda* plerumque eſt: IMP. GORDIANUS PIUS FELIX AUG. Subinde tamen lego: IMP. CÆS. M. ANT. GORDIANUS AUG. *TULL.* Princeps amabilis erat, literis a puero eximie deditus, modeſtus, ac bonus, opera *Miſithei* ſoceri ſui imperium optime adminiſtrans. De Perſis ita triumphavit, ut Orientem totum pacaret. Artibus tamen *Philippi* Arabis, Ducis ſtrenuiſſimi, necato primum Miſitheo, in ejus veluti tutelam militibus datus, brevi non modo imperio detruſus, ſed etiam morte violenta extinctus eſt, An. æt. 22. imp. 6. Chr. 244.

DIA-